

Přednáška - Suhotra Svámí

Šrímad Bhágavatam 3.26.16, Praha 8.10.1994

Téma: Hmota vyrůstá z duše

*prabhāvaṁ pauraṣaṁ prāhuḥ
kālam eke yato bhayam
ahaṅkāra-vimūḍhasya
kartuḥ prakṛtim īyuṣaḥ*

Vliv Nejvyšší Osobnosti Božství je vnímán prostřednictvím faktoru času, který probouzí strach ze smrti zaviněný falešným egem zmatené duše, jež přišla do styku s hmotnou přírodou.

Význam: Strach živé bytosti ze smrti je způsobený jejím falešným egem — ztotožňováním se s tělem. Každý se bojí smrti. Duše ve skutečnosti nemůže zemřít, ale jelikož jsme pohrouženi do tělesné totožnosti, dostáváme strach ze smrti. To je rovněž řečeno ve Šrímad-Bhāgavatamu (11.2.37): bhayaṁ dviṭīyābhiniveśataḥ syāt. Dviṭīya se vztahuje na hmotu, která následuje po duši. Hmota je druhotným projevem duše, protože je z duše vytvořená. Stejně jako jsou popsány hmotné prvky výtvořem Nejvyššího Pána neboli Nejvyšší Duše, tak i tělo je výtvořem duše. Proto se hmotné tělo nazývá dviṭīya, “druhé”. Ten, kdo je pohroužen do tohoto druhého prvku neboli druhého projevu duše, se bojí smrti. Když je člověk plně přesvědčen o tom, že není toto tělo, pak se nemůže bát smrti, protože duše neumírá.

Jakmile se duše zaměstná v duchovních činnostech oddané služby, zcela se osvobodí z úrovně zrození a smrti. Jejím dalším stavem je naprosté duchovní osvobození od hmotného těla. Strach ze smrti je dílem kāly, faktoru času, který představuje vliv Nejvyšší Osobnosti Božství. Čas má ničivé účinky. Vše, co je stvořeno, podléhá zničení, které je dílem času. Čas je zastoupením Pána a také nám připomíná, že se musíme Pánu odevzdat. Pán promlouvá jako čas ke každé podmíněné duši. V Bhagavad-gītě říká, že pokud se Mu někdo odevzdá, zbaví se problému zrození a smrti. Měli bychom proto přijímat časový faktor jako Nejvyšší Osobnost Božství stojící před námi. To je blíže vysvětleno v následujícím verši.

Suhotra Svámí: Existují dvě fáze hmotné energie. Jedna z nich je fází neprojevenou. Hmota v této fázi se nazývá *pradhana* a také *asat*. Není možné ve hmotě nic vnímat. Není tam co vidět, slyšet, cítit, nebo se čeho dotýkat. Šríla Šukadéva Gósvámí tuto fázi hmoty přirovnává k prázdnotě, používá slovo *śúnja*. Není to prázdno v tom smyslu, že tam nic není, ale není tam možné vnímat nebo chápat.

Další fáze se nazývá *prakṛiti*. Je to projevená fáze, nazývá se také *sat*. Jsou dva opaky – *sat* a *asat*. Ve fázi *prakṛiti* se projevují tři kvality hmotné přírody a také na sebe vzájemně působí. Šríla Prabhupáda nám dával příklad tří základních barev. Kdo zná tři základní barvy? Červená, žlutá, modrá. Malíři a umělci vědí, že z těchto tří barev

můžeme namíchat jakoukoliv barvu. Stejně tak smícháním tří kvalit hmotné přírody (dobra, vášně a nevědomosti) můžeme získat jakékoliv kvality. A právě z kombinací tří kvalit vychází všechno, co v tomto světě známe - všechny pohledy, zvuky, chutě, doteky, vůně a také jemnohmotné mentální stavy: hmotné city, prudký hněv a uspokojení. To jsou jenom podoby různých kombinací kvalit hmotné přírody. Takto Kapila vysvětluje že *prakriti* se projevuje podle plánu Kršny.

Kršna má také pěkné jméno Satya Sankalpa. A toto jméno znamená, že Kršnova touha je realita. Jak Kršna touží, jak si přeje, tak se tato hmotná příroda projevuje. Všechno v tomto hmotném světě se děje podle plánu Pána, ne podle nějakého jiného plánu. A to je pravda neboli *satya*. Jakmile si živá bytost přeje vnútit hmotné energii svou vlastní tvář, je okamžitě oklamaná. Její plán není *satya*, tedy pravda, ale opak: je iluzí a to je vaišnavské vysvětlení *májá šakti*. Vaišnavové neříkají, že *májá* neexistuje, že je neskutečná. *Májá* je jako energie Kršny skutečná. A i podoba *máji* je skutečná, protože podoba hmotné energie hmotného světa odpovídá Kršnovu plánu. Neskutečné je to, když živá bytost, která je služebníkem Kršny, se snaží hmotné energii vnútit své vlastní plány, návrhy.

Ve výkladu šestnácté sloky Šríla Prabhupáda vysvětluje slovo *dvitíja*. *Dvitíja* znamená druhé. Kršna, Nejvyšší Pán, je prvotním postavením *puruši*. Když se ale živá bytost snaží být nezávislá a *purušou* v druhotném postavení *dvitíjy*, to je příčinou iluzí. Další slovíčko ve třetím zpěvu je *bhéda drišthi*, tzn. vidět odlišně. Když vidí živá bytost hmotnou energii odlišně od Kršnova plánu, tak je okamžitě v *máji*. To vysvětluje velice tradičně jeden příklad. Je to příběh hada a provazu. Když někde leží provaz na zemi a není tam moc jasné světlo, tak je skutečně těžké na první pohled poznat, že je to provaz. Když někdo jde okolo a vidí provaz, nevidí ho jako provaz, protože vidí druhým způsobem. To znamená, že vidí hada. Okamžitě je v iluzi. To je *májá*. Není pravda, že by tam nebylo nic. To je *májávádský* výklad. Něco tam je. Když já se na to dívám a vidím tam hada, tak jsem v iluzi. Ale ta iluze je z konečného hlediska také částí Pánova plánu. A proto se hmotná energie nazývá *májá šakti* neboli moc iluze. Když vidím hada namísto provazu, tak z toho mám šok. Šríla Prabhupáda cituje známý verš z jedenáctého zpěvu Bhágavatamu, kde se říká: když se dívám na hmotnou přírodu jiným pohledem, tak jaký je výsledek? Kdo to může vysvětlit? První slovíčko v tom verši je *bhayam*. Co to znamená? *Bhayam* je strach a když se dívám na Pánovu energii jiným pohledem, tak okamžitě dostávám strach. Stejně jako když vidím provaz jako hada, tak se hned bojím. Ten šok, ten strach nám dává příležitost, abychom se vzdali svého odděleného pohledu. Může nám pomoci odhodit tu iluzi. Vidím provaz jako hada a křičím: „Pomoc, tady je had!“ Příběhne nějaký přítel s velikou holí. „Kde je ten had?“ Zakrýváme si oči a ten přítel přijde s holí a řekne: „To je jen provaz, nic se neboj.“ „Děkuji ti mnohokrát, zbavil jsi mne iluze.“ To je úloha duchovního mistra. Živá bytost se bojí *máji*. Pokud má člověk štěstí, dovede ho strach k tomu, aby přijal útočiště u duchovního mistra a ten ho z iluze – *máji* – probudí a dá mu poznání. „To není co sis myslel, že to je. Tohle je Kršnova energie. Neboj se.“

Když někdo nemá přítele, nebo nezavolá, tak ten šok a ten strach může duši nastálo otupět, pobláznit. Jako když si ten člověk myslí, že provaz je had a nikdo ho neopraví, tak se pořád bude bát. Strach může být tak hluboký, že jej psychologicky naruší. Potom všude, kam se podívá, uvidí hady. A bude se pořád bát cokoliv udělat. Podívá se tady na ten drát a bude se bát: „To je had.“ Jako *májávádíni*. Jsou tak šokovaní strachem z hmotné přírody, že jsou duchovně úplně narušení a pobláznění a

bojí se dělat cokoliv. To je takový druh šílenství na duchovní úrovni. Jako v blázinci jsou lidé, kteří nedovedou nic dělat. Celý den takhle sedí v rohu místnosti. Když na ně mluvíte, neodpovídají. Takoví jsou vlastně ti, co vyhledávají *siddha mukti*, neboli splynutí s neosobním Brahmanem. Jsou šokovaní, že nemohou nic dělat, ani po hmotné, ani po duchovní stránce. Řekl jsem, že jsou trvale ochromeni, protože to je trvalé. Až nakonec spadnou dolů z *brahmadžjótí*, ale to nakonec bude trvat velice dlouho. To je vlastně pro živou bytost to největší nebezpečí. Být zamčená v cele blázince *brahmadžjótí*. *Brahmadžjótí* je vyhrazena pro ty nejbáznivější bytosti, jako např. demony, kteří se snažili zabít Kršnu a útočili na něj. Mnoho démonů, ale tihle jsou nejdémoničtější ze všech démonů. Jsou tak démoničtí, že Kršna přichází, aby je sám zabil. Když jsou zabiti, jsou potom zamčeni v cele blázince ve svěrací kazajce. A stejně tak impersonalisté se přirovnávají k démonům – stejně jako démoni chtějí Kršnovi useknout hlavu mečem, tak oni Mu chtějí useknout hlavu filosofií. Nejnebezpečnější důsledek přijetí jiné pozice oproti Kršnovu plánu. *Sat* znamená chápat přírodu podle Kršnova plánu. Jsou to dvě věci.

Za prvé musíme chápat, že podoba hmotné přírody není věčná. I když ta energie – *májášakti* – samotná je jedinečná, tak celková podoba není věčná. Proto není možné, abychom si jí užívali. Protože jsme věční. My jsme nějakým způsobem přijali toto tělo, ale jak si ho můžeme užívat? Jak si dokonce můžeme dělat nárok na toto tělo, nemluvě o tom, abychom si ho užívali. Tělo nebude mít trvání. A když si ho nemůžeme užívat, nemůžeme si na něj dělat nárok, proč bychom se ho měli bát? Chápání, že podoba hmotné přírody je dočasná, nás osvobozuje od strachu. Já jsem věčný. Tato hmotná příroda je dočasná a liší se ode mne. Hmotné podoby přicházejí a odcházejí, ale já zůstávám. Ačkoliv si na ty podoby nemohu dělat nárok, nemůžu si jich užívat, ale také bych se jich neměl bát.

Druhá věc, kterou bychom měli pochopit je, že tato podoba *prakriti* je odvozena od Kršnovy vlastní podoby. Ve výkladu Šríly Prabhupády jsme slyšeli, že hmota vyrůstá z duše. Šríla Bhaktivinoda Thákur říkal, že hmota je slovníkem duše. A slovník je taková knížka odkazů, odkazová knížka. Slovíčka ve slovníku nám odkazují na věci kolem nás a pomáhají nám je pochopit. Stejně tak hmota je slovníkem pro duši. Právě v tuto chvíli je naše vědomí pohroužené do hmoty. Ale my se můžeme stát vědomi si Kršny, když pochopíme, jakým způsobem je Kršna zdrojem této hmoty. Odkaz, vztah mezi hmotou a jejím zdrojem. Když ten vztah chápeme, tak si skutečně můžeme být vědomi Kršny. Pán Čaitanja říkal, že člověk musí čistit zrcadlo mysli a potom v něm uvidí odraženou Nejvyšší Pravdu. Uvidí tam jak svoji odraženou duchovní podstatu, tak i Kršnu.

Ten proces, že hmotná příroda nebo energie by se pro nás měla stát čistým zrcadlem, ve kterém se odráží Absolutní Pravda, jsou knihy Šríly Prabhupády. Nikdo nemůže namítat, že ten materiál, ty knihy samotné, že nejsou hmota. Toto vydání Šrímad Bhágavatamu je vydané na papíře, je tam inkoust, je tam natištěný a to zároveň tvoří slova z hmotných jazyků. Na Gólóce Vrndávaně se nemluví česky ani anglicky. To jsou jazyky hmotného světa. V tom smyslu jsou ty knížky hmotné. Ale na rozdíl od jiných hmotných knih jsou knížky Šríly Prabhupády jasným odrazem Absolutní Pravdy. Ne knížky od Kafky, ty jsou jako špinavé zrcadlo. Můžeme se tam dívat, ale nepochopíme, co vidíme. Všechno je zakryté a pokroucené a tmavé. Člověk je nucen jenom spekulovat. Proto také Kafku čtou lidé rádi. Mohou spekulovat, protože nechápou, co říká. On sám nechápal, co píše, protože byl v *máji*. Spekulování nevyjevuje pravdu. Tyto pokryvy je nutné odstranit. Potom může hmotná příroda jednat, jako hmotné zrcadlo, které bude jasně odrážet všechnu pravdu. Ten pokryv, který musíme odstranit, jak je tady řečeno, je

jenom pokrýv našeho falešného ega. Kvůli falešnému egu vidíme věci jinak, než jaký má s nimi Kršna záměr. To falešné ego se musí přemoci. V tomhle transcendentálním prostředí pro vědomí Kršny, který je *śudha sattva* neboli čisté dobro, máme jedinečnou příležitost překonat falešné ego. Překonání falešného ega potřebuje odhodlání - odhodlání nikdy nezneužít Kršnovy energie. Toto odhodlání musíme vyvinout a v tomto hnutí k tomu máme příležitost. To samozřejmě znamená vyvinout lásku ke Kršnovi. Jak můžeme mít bez lásky ke Kršnovi takové odhodlání nezneužívat Jeho energii?

Strach samozřejmě nestačí. Obvykle přicházejí do vědomí Kršny různí lidé ze strachu. Jak jsme vysvětlovali, zažili šok. Odhalili, že jejich představa k čemu je celý tento život jim přináší utrpení a neštěstí. S tímto strachem a neklidem přicházíme do vědomí Kršny, abychom se jich zbavili. Dozvídáme se: jsi nešťastný, protože jsi zneužíval Kršnovu energii. Místo, abys ji použil ke službě, tak jsi ji používal ke svému smyslovému požitku. Protože na začátku vědomí Kršny je ten strach pořád ještě velký, tak začínáme oddanou službu s velikým odhodláním neudělat ty chyby znova. V tomto čistém prostředí se nemáme čeho bát. A postupně vzpomínka na ten šok, ten strach, uvadá. Když mezitím nevyvineme lásku ke Kršnovi, když se ztratí strach, tak se vrátí falešné ego. A zase si začneme dělat vlastní plán. Dívat se na Kršnovu energii vlastním pohledem a snažit se jí využívat pro vlastní účely. Zase dostaneme ránu do hlavy a divíme se, co se stalo. Dokud nevyvineme lásku ke Kršnovi, tak to odhodlání nikdy se nevychýlit se bude postupně zmenšovat. Prabhupáda dával příklad hladového psa. Když budeme jíst venku, kde se toulají hladoví psi a jeden to uvidí, přijde a bude nás otravovat. My nebudeme chtít být rušeni u jídla, tak budeme psa zahánět a zastrášovat. Budeme na něj házet kamením nebo křičet. Prabhupáda řekl, že ten pes potom uskočí. A bude se dívat na to jídlo. Zase zapomene a zase se vrátí. A zase budeme muset křičet nebo něco házet. Pes bude chodit sem a tam, přicházet a utíkat, potom si sedne někam, kam nedohodíme kameny a bude se jen dívat a slíntat. Neměli bychom v takovém stavu zůstat. Je třeba změnit stav chtivého psa k lásce ke Kršnovi. Když má někdo lásku ke Kršnovi, tak vidí rád, že si Kršna užívá - jako oddaní nabízejí jídlo Nejvyššímu Pánovi a jejich touha je, že Nejvyšší Pán přijme toto obětování. Ne že za patnáct minut už budu moci jíst - jak jenom se sundá talíř z oltáře a skončí to cinkání zvonků a mumlání - tak potom si můžu nacpat břicho. To je psí postup. Pes se dívá na toho člověka jak jí s chutí. Ale oddaný se dívá jak Kršna jí s láskou a doufá, že Kršnovi chutná každé sousto. To je potom láskyplná výměna, jakmile Kršna skončí, tak vyzve oddané: teď přijímejte vy. Proč zpíváme každé ráno: duchovní mistr je vždy spokojený, když vidí, že oddaní přijímají čtyři druhy *prasadam*? To je láskyplná výměna. Chrám není jako koncentrační tábor, kde je oddaný, který denně hladoví?

Musíme vyvinout lásku a tím způsobem vstoupit do láskyplné výměny. Nakonec to odhodlání přijde, protože je velice blažené sloužit Kršnovi a vyměňovat si s ním lásku. Kdo by se toho vzdal a užíval si takového bezvýznamného smyslového požitku, který nás jen přivádí do stavu strachu? Na druhou stranu, aby se ta láska vyvinula, tak už musí být odhodlání. Můžeme být jako *sahadžijové*, kteří říkají, že se okamžitě zamilovali do Kršny, ale nejsou připraveni použít Jeho energii striktně pro Jeho službu. Jako když manželé vzájemně nemají odhodlání být věrní jeden druhému, tak okamžitě se ta žena usměje na prvního muže na ulici, bude s ním mluvit, nebo muž bude hledat jiné ženy. Jaká to je potom láska? Řešením téhle lásky a odhodlání je pozitivní oddaná služba. Musíme pozitivně použít Kršnovu energii tak, jak to On sám nařizuje. Ve vaišnavské filozofii je hlavní důraz na pozitivní, co máme dělat, ne na to, co nemáme dělat. Jako na začátku, když se chce někdo seznámit s vědomím Kršny, tak ho povzbuzujeme a říkáme, aby

něco dělal, nějakou pozitivní službu pro Pána, počínaje samozřejmě zpíváním svatého jména Pána a přijímáním Kršnova *prasádam*. Tyto činnosti okamžitě dávají čistou chuť. A chuť se zvyšuje čím více jsme zaměstnáni v pozitivních činnostech - a to je Kršnův pokyn v Bhagavad-gítě. Odhodlání je potřeba vyvinout krok za krokem. Tímhle způsobem, krok za krokem, se mysl zaměstná v duchovních činnostech a nebude myslet na hmotné uspokojování smyslů. Májávádíni zdůrazňují zákazy. Nemyslí na hmotný smyslový požitek. Ale to je jen poslední řádek tohoto verše. Kršna potvrzuje, že toto musíme dělat, nemyslet na hmotný smyslový požitek, ale abychom toho dosáhli, ze začátku musíme vyvíjet pozitivní duchovní transcendentální činnost. Jeden krok za druhým. Když přijdeme k Bohu, budeme už jen zaměstnáni z transcendentální lásky a nebudeme dělat nic jiného. A v tom stavu budeme myslet jen na Kršnu a na nic jiného. Potom budeme pevní ve svém odhodlání nikdy nepoklesnout.

* * *

Otázka: Co to znamená stýkat se s kvalitami hmotné přírody?

Odpověď: To odpovídá 13. kapitola Bhagavad-gíty. *Guna sanga* znamená stýkat se s kvalitami. Je daná příčina, že si chci užívat hmotné přírody. Jakmile mám touhu užívat si hmotné přírody, tak se musím stýkat s jejími kvalitami. Jak bylo vysvětleno, právě tyto tři kvality projevují všechny tzv. věci určené k požitku v hmotném světě. Kdyby kvality nebyly a nejednaly, tak by nebylo v hmotném světě co vnímat a užívat si. *Džíva* by byla velice nešťastná. To je pozice těch, kteří splynuli s *brahmadžjóti*. Mají touhy, ale nemají žádné vybavení, jak tyto touhy uplatnit ani hmotným ani duchovním způsobem. Když je někdo požehnaný energií *jóga-máji*, tak se může stýkat s Kršnou skrze tři kvality duchovní přírody, což je energie věčnosti, poznání a blaženosti. Tím způsobem se jeho touha může projevit na duchovní úrovni v podobě oddané služby a uspokojováním Kršnovy touhy. Když je živá bytost požehnaná energií *mahá-májou*, tak se ta touha projevuje pomocí kvalit hmotné přírody. *Májá* dává požehnání tím, že ho kopne. A kopanec vlastně způsobuje šok a šok je zase příležitost pochopit, že nejsem poživitelem Kršnovy energie.

Otázka: Jako ten příklad s hadem a provazem, kdy se nakonec nemáme bát svého těla nebo hmotné energie, ale přitom se často říká, že se musíme bát *máji*.

Odpověď: Neměli bychom se bát opuštění tohoto těla. Měli bychom se bát poklesnutí. To znamená bát se *máji*. Musíme zaměstnat tělo ve službě Kršnovi. Když to děláme, tak čeho bychom se měli bát? Kromě toho, jediná věc, které se máme bát je, že nezaměstnáme tělo ve službě Kršnovi. To je *májá*. Vždy vzpomínej na Kršnu a nikdy nezapomeň na Kršnu, měli bychom se bát na Něj zapomenout.

Otázka: <není rozumět>

Odpověď: Co o tom chceš vědět?

Otázka: <není rozumět>

Odpověď: Ten, kdo naslouchá o Kršnovi a přitom slouží čistému oddanému, vyvíjí chuť poslouchat o Kršnovi. Stav *ruči* je nad *anártha nivritti*. Když člověk vyvine *ruči*, tak jej přejdou všechny *anárthy*. Udělá to dvěma věcmi, nasloucháním s vírou a službou čistému oddanému.

Otázka: Často se říká, že kdo má neosobní realizaci, impersonalisté, jsou lepší než ti, kdo si užívají na hrubohmotné úrovni.

Odpověď: Když Šríla Prabhupáda mluví o *gjáních* a *jogínech* příznivě, tak v tom smyslu,

že se vyhýbají hříšným činnostem a hledají duchovní pokrok. Když se skutečně snaží očistit svou existenci, dosáhnout osvobození a mají štěstí, že se setkají s čistým oddaným, tak mohou dělat mnohem rychlejší pokrok než ti, kdo jsou pohrouženi do uspokojování smyslů. Když *gjání* nebo *jogín* odmítá oddanou službu, vyhýbá se jí a raději chce splynout s *brahmadžjótí*, tak potom je to horší postavení. Jsou považováni za lepší ve smyslu verše *átmaráma*, že když usilují o osvobození, dosažení seberealizace, tak pak mohou snadněji dosáhnout *bhakti*. *Bhakti* se v nich velice rychle projeví a velice rychle jsou přitahováni k transcendentální slávě Pána. Takže ten verš oslavuje *átmarámy*, kteří přišli do styku s čistými oddanými.

Šríla Prabhupáda ki jay!